

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om finansiering av nationella konstinstitutioner och om ändring av 29 § i lagen om Nationalgalleriet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om finansiering av nationella konstinstitutioner och om ändring av 29 § i lagen om Nationalgalleriet (RP 157/2022 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Joni Hiitola, undervisnings- och kulturministeriet
- generaldirektör Gita Kadambi, Finlands Nationalopera och -balett
- ekonomichef Ulla Paavola, Finlands Nationalopera och -balett
- generaldirektör Mika Myllyaho, Finlands Nationalteater
- generaldirektör Kimmo Levä, Nationalgalleriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Det kulturpolitiska forskningscentret Cupore
- Finlands museiförbund rf
- Konstnärsgillet i Finland.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om statlig finansiering av nationella konstinstitutioner och att lagen om Nationalgalleriet ändras.

Verksamheten vid de tre nationella konstinstitutionerna, Nationalgalleriet, Finlands Nationalopera och -balett samt Finlands Nationalteater ska enligt förslaget finansieras genom lagstadgad statlig finansiering i stället för genom statsunderstödsfinansiering enligt prövning. I lagen fastställs separat för respektive institution de uppgifter som ligger till grund för finansieringen. Enligt förslaget ska genomförandet av uppgifterna styras och följas upp genom ett målstyrningsförfarande.

Betänkande KuUB 9/2022 rd

Undervisnings- och kulturministeriet föreslås årligen bevilja finansiering inom ramen för statsbudgeten. Avsikten är att utgångsnivån för anslaget ska grunda sig på anslagsnivån för respektive statsunderstöd för det år som föregår ikraftträdandet. Anslaget justeras enligt förslaget årligen på basis av förändringarna i kostnadsnivån. De nationella konstinstitutioner som inte är mervärdesskatteskyldiga ska enligt förslaget ersättas för den mervärdesskatteandel som ingår i deras anskaffningar och lokalhyror i anslutning till annan än affärsekonomisk verksamhet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Kulturutskottet ställer sig bakom propositionen och den utredning som fåtts vid utfrågningen av sakkunniga och ställer sig mycket positivt till förslaget att verksamhetsfinansieringen för statliga konstinstitutioner — Nationalgalleriet, Finlands Nationalopera och -balett samt Finlands Nationalteater — ska bygga på lagstadgad statlig finansiering i stället för prövningsbaserad statsunderstödsfinansiering. Den föreslagna reformen stärker ställningen för de viktigaste etablerade institutionerna i det finländska kulturlivet. Utskottet tillstyrker därför lagförslagen utan ändringar.

Reformen förbättrar förutsägbarheten och stabiliteten i finansieringen av konstinstitutionerna

Den statliga finansieringen av nationella konstinstitutioner grundar sig för närvarande på undervisnings- och kulturministeriets prövning inom ramen för statsbudgeten. Finansieringen saknar därför rättslig stabilitet och förutsägbarhet. Ett annat problem har varit att nivån på understödsanslagen till de nationella konstinstitutionerna inte har indexjusterats, vilket har lett till att finansieringen släpar efter kostnadsnivån.

Dessa faktorer har inte bara försvårat konstinstitutionernas långsiktiga och systematiska verksamhet utan också försvårat de nationella konstinstitutionernas ekonomiska ställning jämfört med andra kulturinstitutioner som omfattas av lagstadgad statsandelsfinansiering och vars finansiering beaktar den stigande kostnadsnivån. Det är ytterst nödvändigt att lösa dessa problem i enlighet med propositionen så att den statliga finansieringen av de nationella konstinstitutionerna överförs till den lagstadgade finansieringen och så att understöden indexjusteras i enlighet med utvecklingen i kostnadsnivån. Utskottet anser att indexbindningen av finansieringen är motiverad också därför att den bidrar till att upprätthålla verksamheten trots den allmänna höjningen av prisnivån utan att man blir tvungen att spara på produktionskostnaderna, pruta på konstens kvalitet och höja priserna på inträdesbiljetter.

En fördel med den föreslagna finansieringsreformen är också att den minskar den administrativa bördan i samband med förfarandet när det nuvarande förfarandet för ansökan om och utredning av finansiering slopas. De resurser som används för detta kan riktas exempelvis till utveckling av konstinstitutionernas verksamhet.

Betänkande KuUB 9/2022 rd

Sakkunniga har uttryckt oro över att de positiva effekterna av det föreslagna indexjusteringsförfarandet försvagas av att indexjusteringarna görs först från och med 2024, även om den nuvarande höga inflationsnivån kommer att höja verksamhetskostnaderna under 2023. Utskottet betonar att tillräckliga anslag till konstinstitutionerna bör tryggas i den mån det är möjligt för att de ska kunna fullgöra sina lagstadgade uppgifter på bästa möjliga sätt och se till att medborgarna har möjlighet att åtnjuta konst av hög kvalitet.

Konstinstitutionernas lagstadgade uppgifter och målstyrning

Utskottet instämmer i propositionen och anser det vara viktigt att de uppgifter som ligger till grund för den statliga finansieringen av de nationella konstinstitutionerna i fortsättningen regleras i lag. Att uppgifterna är lagstadgade förtydligar konstinstitutionernas ställning också i fråga om deras verksamhet. De lagstadgade uppgifterna gäller exempelvis upprätthållande, bedrivande och utveckling av verksamheten.

Enligt propositionen ska fullgörandet av de uppgifter som ligger till grund för den statliga finansieringen styras och följas upp genom ett lagstadgat målstyrningsförfarande som kopplar ihop verksamhetens samhälleliga verkningar och målen för varje instituts egen verksamhet. Med respektive konstinstitution avtalas för ett visst antal år om de kvantitativa och kvalitativa mål för institutionens verksamhet som är av central betydelse med tanke på konst- och kulturpolitiken samt om uppföljningen och utvärderingen av utfallet gällande dessa mål. Finansieringens belopp binds vid de mål och kostnader som fastställs genom målstyrningen. Preliminärt avtalas om målen och finansieringsnivån för fyra år i sänder, även om det egentliga finansieringsbeslutet fattas årligen efter att riksdagen har godkänt statsbudgeten.

Utskottet anser att det föreslagna målstyrningsförfarandet behövs och betonar att förfarandet bör genomföras med omsorg om en god växelverkan mellan undervisnings- och kulturministeriet och konstinstitutionerna och med respekt för konstens frihet.

Övrigt

I ett sakkunnigyttrande föreslogs det att 29 § 2 mom. i lagen om Nationalgalleriet kompletteras med en bestämmelse om att det i statsbudgeten tas in ett anslag för betalning av upphovsrättssättningar till konstnärer för förmedling av samlingsverk till allmänheten. Förslaget gäller digital användning av konstverk. I yttrandet framförs det att finansieringen enligt avtalet mellan Finlands museiförbund och Kuvasto ry om konstsamlingar på nätet för närvarande till största delen baserar sig på särskild finansiering från undervisnings- och kulturministeriet, som för närvarande är otillräcklig. Den finansieringen upphör vid utgången av 2023.

Med hänvisning till en inkommen utredning konstaterar utskottet att undervisnings- och kulturministeriet, Kuvasto ry och Kopioisto ry samt Nationalgalleriet 2013 kom överens om visning på nätet av upphovsrättsskyddade verk som ingår i Nationalgalleriets egen samling. Anskaffningen av nyttjanderätter har finansierats med en särskild engångsersättning som beviljats av ministeriet.

Med det avtal om konstsamlingar på nätet som konstateras i ett sakkunnigyttrande avses det avtal som ingicks 2017 mellan Kuvasto ry och Finlands Museiförbund och som gör det möjligt att göra

Betänkande KuUB 9/2022 rd

verk av finländska konstnärer i museernas konstsamlingar tillgängliga i ett öppet datanät. De centrala finska konstmuseerna och statens konstverkskommission har anslutit sig till detta avtal.

Undervisnings- och kulturministeriet har finansierat ovannämnda avtalsarrangemang under utvecklingsfasen, men man har inte hittat någon permanent finansieringsmodell för arrangemanget. Utskottet betonar att det behövs en hållbar och långsiktig lösning för att trygga den digitala tillgången till museernas samlingar. Beredningen av den bör fortsätta i samarbete mellan avtalsparterna och museerna.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 157/2022 rd utan ändringar.

Helsingfors 6.10.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Marko Asell sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Sofia Vikman saml
ersättare Ritva Elomaa saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.